

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekü hetilap.

Kiadó és felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek :

Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői Iroda :

Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová a kéziratok és előfizetési pénzek intézendők.

Megjelenik minden pénteken egész iven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölüül egy félhasábos petitsor után 3 kr. számtattik.

Az egyenjogositás után.

I.

—z— Nem türt lakosai többé, — egyenjogú polgárai vagyunk e honnak.

E kevés szóban mennyi értelem, mennyi immár elmúlt küzdelem eredménye nyilvánul!

Félszázadnál több ideje, hogy a zsidókérdés hazánkban napirenden van, hogy országgyűlésről országgyűlésre halad; azon nemzedék, mely első kötő e kérdés megpendítéséhez édes reményeit, már elhanyagolt, és csak nekünk jutott megérnünk az örömnapot, a melyen a hosszú küzdelem a történet bevégzett tényei közé temetve, mind új jogainknak, mind kötelelességeinknek teljes tudatával elégtlenül mondhatjuk: e hazának szabad polgárai vagyunk.

Jellemző, hogy hitrokonaink most, polgárvoltuk első mézes heteiben sokkal inkább foglakoznak a kötelelességekkel mint a jogokkal; jellemzőnek mondom, mert rendszerint az ember jobban érdeklődik jogai, mint kötelelességei iránt.

Jellemző az is, hogy e kötelelességek minősége és terjedelme iránt, egyeseknél úgy mint testületeknél, nagy bizonytalanság, a vélemények tetemes ingadozása nyilatkozik.

E lélektani jelenség korántsem rejtélyes.

A rab előre tudja, melyik óra szakítja végét börtöne hosszú éjszakájának, nap nap után számítja ki, melyik perczen szivand ismét szabad levegőt, előre tervezgeti mit fog tenni, hová fog menni, hogyan fog szólni, és mégis midőn eljő a várva várt, a rég kiszámított perc, — a rég nélkülözött szabadság örömmámorba temeti a börtönben készült terveket, és ujjongó gyermekké teszi a szenvedéstfelelde embert!

Hasonló helyzetben vagyunk e napokban mi is. Régen várjuk ez esemény bekövetkezését, előre tudtuk, hogy be kell következnie, sőt félig-meddig ki is számítottuk a bekövetkezés idejét, és mégis — felderült a szabadság hajnala s ime ujjongó érzetünk nem engedi tisztán megítelnünk az új helyzetet.

De végre a mámor nem jözanság, még ha örömmámor is. És nekünk szükségünk van arra, hogy tisztán lássuk mind jogainkat, mind kötelelességeinket.

A főrendiház decz. 23-ki üléséből.

Tisza Lajos bihari főispán: Nagyméltóságú elnök! Méltóságos főrendek! Azt hiszem, a méltóságos főrendiház a jelen törvényjavaslatot csak is üdvözölheti, a magyar főrendiház azzal tüntette ki magát századok során, hogy ő soha megcsökönysödött esz-

mék képviselője nem volt, s hogy mindig tudott a kor szellemével haladni; ezt bizonyította akkor, midőn az 1848-diki törvényeket, azon 1848-diki törvényeket elfogadta, a melyekben foglalt ígéretet a jelen törvényjavaslat most beváltja.

Nekem, megvallom, mint magyar embernek eddig is fájt az, hogy adott szavunkat előbb nem válthatuk be; azonban ez nem a mi hibánk. Üdvözlöm e törvényjavaslatot azért is, mert ezáltal több ezerezen, vétetnek ismét fel a nemzet fiai közé; több ezerezen, kik vagyonnal, kik tehetséggel, kik tevékenységgel rendelkeznek. Meg vagyok győződve, hogy ők is be fogják azt látni, hogy jogokkal kötelezettségek is járnak, s ha eddig Magyarország részéről jogokban nem részesítettven, minden kötelezettség alól felmentettek tartották magukat, most, midőn e jogok élvezésébe ezen törvény által be fognak lépni, tudni fogják azt, mi egy magyar honpolgár kötelelessége. Én e törvényjavaslatot elfogadom. (Felkiáltások: Elfogadjuk!)

Czirák János gr.: Nagyméltóságú elnök Méltóságos főrendek! Az előttünk fekvő tárgy azok közé sorolandó, a melyek mellett sok érvek felhozhatók, a melyek mellett a sok érvelésnek felhozatala egyedül csak az ügyet magát is nem úgy jellegzi, mint annak jellemzése megkívánja. E részben történt felszólalását Biharmegye t. főispánjának egész kiterjedésben osztom és magamévá teszem; egyedül csak jellegezni kívánom azon szempontot, mely szempont engem arra vezérel, hogy én egész készséggel, teljes, soha nem változott e részbeni meggyőződésemet követve motiváljam szavazatomat. (Halljuk!)

Én ezen kérdést más mint keresztényi és vallási szempontból meggyőződéseim szerint nem is taglalhatom. Vallásomnak, melyet hiven követek egyik alapelve az: „Szeresd felebarátodat mint tenmagadat,“ minek természetes következménye, hogy: mit nem akarsz, hogy mások tegyenek neked, te se tedd másoknak. Ez azon fősarkpont, a melynek alapul léteznie kell ezen korkérdés és minden hasonló kérdés meghatározásánál; ha netalán ezen kérdés az országnak bármely osztályainál még le nem küzdött százados előítéletek következtében nem volna népszerű, az meg nem szünt azért igazságos lenni, és meg nem szünt soha igazságtalanság lenni, hogy századokon át megtagadva volt bizonyos hitfelekezetek részére ezen jogoknak csak hitvallásuk követése miatt teljese-dése. (Helyeslés.)

Igen jól mondá Biharmegye t. főispánja, hogy a mélt. főrendek ezen kérdésnek megítélésében mindig a lehető legnagyobb igazság és méltányosság által vezéreltettek. Emlékeztethetném a méltóságos főren-

deket és azon igen t. tagokat, kik már az akkori országgyűlésen résztvettek, hogy már az 1848-iki országgyűlésen a mélt. főrendek részéről történt e részben felhívás, miszerint az ország ezen osztálybeli lakosainak sorsán segíteni és könnyíteni kell; előke-
 riült ezen kérdés az azt követő országgyűlésen is, valóban örömmel kell tapasztalnunk, hogy azon időszak óta ezen kérdésnek igazságos és méltányos megítélésében igen nevezetes előhaladást tettünk; sokan voltak akkor, igen kitünő hazafiak, kik ezen kérdés megítélésénél külön-külön aggodalmakat tápláltak, s az adandó jokat csak igen szűk körre szorítani kívánták.

Felemlíthetem azt, hogy az Istenben boldogult nagy tagja e háznak, gr. Széchenyi István, kinek hazafiságát és szabadelvűségét senki közülünk kétségbe nem vonhatja, Angliát és Franciaországot hozván fel, még azon hasonlatossággal élt, hogy igen is Anglia és Franciaországban ezt könnyen lehetett létesíteni, mert a zsidóknak egyenjogusítása ott annyi volt, mint egy nagy tóba egy palack tintát önteni, ez nyomtalanul elvész; holott Magyarországon annyi volna mint egy tál levesbe önteni: azt teljesen elvezhetlenné tenné. Én ezt csak példa gyanánt bátorkodtam előhozni, hogy azóta a kor kívánatainak megértésében és az eszmék tisztulásában nevezetes előhaladás történt; azonban — mint már mondtam — vallásos meggyőződésemet ugyanazon alapon nyugvónak találtam akkor, mint a melyet most ápolok és azért föltéve még azon esetet is, a mit egyáltalában meg nem engedek, ha ezen törvényből más hitfelekezetek állására nézve veszedelem háromol-nék, még akkor is mellette volnék, mert azt is tudom, hogy a keresztény hitvallás egyik alapfeltétele: „tégy jól azokkal is, kik gyűlölnék.“

Mélt. főrendek! Én igen üdvözlöm ezen törvény-cikket, hogy az a magyar miniszterium részéről ak-kép szerkesztetett, a mint szerkesztetett; és egyáltalában nem ápolhattam volna ezen nézetet, ha ezen törvényezikk nagyobb általánosságban, és nem egyedül azon, hazánk nevezetes osztálya és hitfelekezetének felemlítésével lett volna szerkesztve, mert itt igazságosak kívántunk lenni egy nagyszámu felekezet irányában, mely eddig is és a legújabb időkben valóság-gal mind a nemzetiségi célloknak előmozdításában, mind hazafiság és művelődésben összeforrt ügyekezett. (Helyeslés.) Ez legalább meggyőződés. Azon másik elvre nézve, miszerint minden vitatás nélkül ki volna mondandó, hogy bárki, bármely vallást valljon, ruháztassék fel általánosságban jogokkal, ezen kérdésre nézve csak egy észrevételem van, hogy ezt egész általánosságban felállítani veszedelmes, valamint egyáltalában veszedelmes minden, egész általánosságban felállított törvények, mert midőn azt hiszszük, hogy jót szülnek és a szabadságot előmozdítják, veszé-
 lyes és az állam létét kockáztató szabadságra szolgáltatnak alkalmat, szolgáltatnak pedig azért, mert ámbár minden vallásos meggyőződésnek szabadnak és függetlennek kell lenni, de annak gyakorlatának olyannak kell lenni, a mely a tiszta morállal és erkölcsökkel ellentétben ne legyen és másrészt az államot és az államnak célját ne kockáztassa. De ezt minden sectáról mondani a priori nem lehet, és én soha sem fogom azt védelmezni, hogy a „tel est mon plaisir“ elvéből kiindulva a mormonok nálunk háremet állítsanak, vagy egyéb ily szerencsétlen secták behozatala minden haszon nélkül eltűressék. Azért is tehát üdvözlöm a törvényezikk szerkezetét, s azt a mélt. uraknak mind általánosság-

ban, mind a részletekben anynyival inkább gyors elfogadásra ajánlom, mert én azoknak sorába tartozom, kik igen óhajtották volna, hogy akkor, midőn azon nagy ünnepet ültük, a nemzet kiengesztelődésének ünnepe, midőn a fejedelem sz. István koronájával megkoronáztatott, hazánkban ezen tekintélyes osztálya is a teljes jog gyakorlatát már élvezte volna; azért ne halaszszuk ezen tárgyat, hanem az imént közelgő és az egész kereszténységet vidámitó, mindenkit üdvözítő ünnep alkalmával örvendeztessük meg azon tekintélyes nagyszámu hazánkfiait. (Helyeslés.)

Szögyény László: Nm. elnök, mltgos főrendek! Midőn én is az előttünk fekvő törvényjavaslat pártolására vagyok bátor felszólalni, szinten csak igen röviden leszek kénytelen a méltóságos főrendek figyelmét igénybe venni; mert ha valamely tárgy mellett az abszolút igazság érvei szólanak, nem szükséges a méltányosság, a politikai ildomosság és az államérdekből indokokat meríteni. Ilyen pedig szerintem a felforgó tárgy. Ezen törvényvel az ország egy sokkal régiebb tartozást ró le, mint melyet t. barátom Biharmegye főispánja Tisza L. említett, mert már az 1790. évi 38. tez. azt mondja, hogy a zsidók állapota a jövő országgyűlésen törvény által rendeztessék. 10 országgyűlés múlt el azon tez. hozatala óta, a nélkül, hogy a zsidók állapotának rendezése a törvényhozásban szönyegre került volna, míg végre 1839-ben, illetőleg 1840-ben az akkori országgyűlés követi táblája egy törvényjavaslatot indítványozott, mely szerint az akkori viszonyokhoz képest a nem-nemesek által élvezett jogok Magyarország izraelita lakosaira is kiterjesztendők lettek volna.

Midőn ezen törvényjavaslat a főrendi házban tárgyalatott, a háznak az ország pótolhatlan veszteségére oly korán elhunyt lángeszű egyik tagja, gróf Desseffy Aurél azt jegyezte meg, miszerint a zsidó nemzet ellen Európának majdnem minden nemzetei és népei századok óta vétkeznek, ideje tehát, hogy a múlt időknek méltatlanságait már ne csak sajnálkozva emlegessük; hanem azon méltatlanságokat igazságos intézkedések által orvosoljuk. És noha ő arra figyelmeztette a mélt. főrendeket, hogy miután 1790-ben is csak ideiglenes status quo alkotattott, ideje lenne már végleges intézkedést tenni, mégis a m. főrendek akkor csak átmeneti ideiglenes intézkedéseket hoztak javaslatba, melyek a következőkháza által el is fogadtattak.

A m. főrendek ezen válaszüzenetét nekem volt szerencsém akkor, mint nádori ítélőmesternek szerkeszteni, és noha ezen feladat különben igen megtisztelő, tanulságos és élvezetes volt reám nézve mindig, mert a halhatatlan nagy nádornak vezérlete alatt folyt főrendi tanácskozások a legtisztább hazaszeretetnek, alkotmányos érületnek, valódi mély politikai, ugy nagy államférfiúi bölcseségnek voltak kifolyásai, melyekből türehető üzeneteket és válaszokat szerkeszteni nem volt nehéz: mégis meg kell vállanom — noha nem tagja, csak tolla voltam a főrendiháznak — azon üzenetet lelkiismeretem erőszakolásával voltam kénytelen szerkeszteni, mert én már akkor a főrendiház kisebbségével eljöttnek hittem az időpontot, hogy az izraelitáknak tágasabb jogkört nyújtani szükséges.

Miután tehát az, a mit szerintem akkor elmulasztottunk, most oly bőven és gazdagon pótolatik, természetesen és önként következik, hogy örömmel üdvözlöm ezen törvényjavaslatot, és azt egész meggyőződés-
 nek egész melegével pártolom.

Ne akarjunk, mlt. főrendek, se okosabbak, se

boldogabbak lenni, mint Európa más nemzetei, melyek a polgárosodás és állami jóllét sokkal magasabb polczán állanak mint mi; ezeknél pedig — melyeknek példájára oly gyakran más, sőt nem mindenben alkalmazható dolgokban is, annyira szeretünk havatkozni — ezen kérdés rég megszűnt kérdés lenni.

Csak azon reményemnek kifejezésével vagyok tehát bátor pártolni a szőnyegen lévő törvényjavaslatot, miszerint Magyarországnak Mózesvallásu lakosai holmi cosmopolitikus irányzatokról letéve, Magyarországnak hű és hálás fiai lesznek, és annak jóllétét, boldogságát minden szellemi és anyagi tehetségükkel híven pártolni fogják. (Közhelyeslés.)

Prónay Gábor báró: Nagyméltóságu elnök! Méltóságos főrendek!

Ha a nemzetek életében az előhaladott civilizációt mérlegbe vetjük, minden országban a törvényhozótestület alkotmányos jogainak mintegy fő feladata és egyik kötelessége a kor igényeinek megfelelni és a humanitás elvének és parancsának eleget tenni.

Midőn tehát ezt a jelen törvényjavaslat előterjesztésével a magas miniszterium teszi — a nélkül, hogy annak bővebb taglalásába bocsátkozzam, — mint a humanitás elvének következményét tiszteletteljesen üdvözlenem és örömmel fogadnom kell ép úgy, mint azt az előttem szólott t. szónokok nyilváníták.

Feleslegeseket nem akarok mondani, csak arra nézve vagyok bátor kifejezni véleményemet, a mennyiben az is meg lett érintve egyik előttem szólott t. főrendi tag által, hogy ha tán a jövőre nézve némi veszedelmet vagy kárt okozhatna is e törvényjavaslat, humanitás elvéből kiindulva, nem volna-e mégis kötelességünk e törvényjavaslatot elfogadni.

Nézetem az, hogy mind a jelenre, mind a jövőre nézve ezen törvénynek csak üdvös eredménye lehet annyiban, mert ha azok, kik eddig a közterhek viselésében a többiekkel egyformán osztoztak ugyan, de a polgári jogok gyakorlásából ki voltak zárva, e jogot a többiekkel egyenlően élvezni fogják, ha a polgári jogok rájuk is ki lesznek terjesztve: önkényt foly, hogy hívebb fiai lesznek a hazának és hű ragaszkodással lesznek hazánk alkotmányához, azt védeni, a haza érdekeit fejleszteni szent kötelességüknek fogják ismerni; én tehát az ország szellemi érdekét e törvény által nem veszélyeztetve, hanem fejlesztve látom.

A mi anyagi érdekeit illeti, azt is inkább fejlesztve látom: mert ezen osztály eddig inkább az anyagi érdekek fejlesztésére lévén utalva, csak ezen körben működhetett és ennek folytán — lehet mondani az anyagi helyzetnek és a kereskedelmi üzletnek urává lett. Hanem ha most az izraeliták előtt is minden érdekek fejlesztésére megnyílik az út, e tekintetben is vége lesz az ugynevezhető egyedáruságnak; a kereskedelmi üzlet inkább nyitva lesz mások előtt is, és így tér engedtetik másoknak is az anyagi érdekek fejlesztésére. Ezeket mérlegbe vetve, nem kívánok hosszas lenni, hanem röviden oda terjesztem ki véleményemet, hogy én is bátorodom-e törvényjavaslatot egész kiterjedésében és részleteiben a mélt. főrendeknek ajánlani, és ahhoz igénytelen szavazatommal járulok. (Helyeslés.)

Gr. Szécheny Antal: Nem volt szándékomban e tárgyra nézve csekély szavazatomon kívül, melylyel e törvényjavaslat elfogadásához járulni akartam, még indokaimat is eléadni. Megindultak mindazáltal a vitatkozások; mert nézetem szerint az alkotmányos élet természete magával hozza, hogy annak eredményei vitákon és okok kifejllesztésén, nem pedig csupa szavazáson alapuljanak. Miután mások meggyőződésüket megállapították, legyen szabad nekem is azon indokokat fölemlítenem, melyek ebbeli elhatározásomat a szavazás alatt vezérlik.

Én mindig azon meggyőződésben voltam és vagyok jelenleg is, hogy az állam jogában áll a politikai jogok gyakorlatát nem mint egy természeti jogot tekinteni, hanem mint oly jogot, melyet az állam érdekeinek megfelelőleg szabályozni és bizonyos feltételekhez kötni lehet. De ott, hol az államnak általános szerkezete a politikai jogok gyakorlatában felállított feltételek különböző felfogásáról lemondott, ott, hol általános elvként felállított, hogy bizonyos qualificatio teljesítése mellett politikai jogokat gyakorolni lehet és szabad: a méltányossággal és jogossággal nem tudom összeilleszteni, hogy azok, kik e feltételeket egész kiterjesztésben teljesítik, e feltételekre épített politikai jogok élvezetéből kizárva legyenek.

Meggyőződésem az, hogy azon általános szellem, mely egy alkotmányt átleng, alkalmazni kell nemcsak az általános törvényekben, de minden részletes törvényekben is.

És midőn Magyarország törvényhozása helyesnek látta az előbb fennállott alkotmány egyes részleteit az általános jogosultság szellemében megváltoztatni, nem tartanám többé a méltányossággal összeegyeztethetőnek, hogy oly vallásfelekezetről lévén szó, melynek vallásainai ismeretesek és az állam céljaival ellentétben nincsenek, azok, kik ugyanazon terhekben osztoznak, kik ugyanazon kötelességeket teljesítik, csak ott érezzék a multak hagyományának befolyását, hol a jogok közös élvezetéről volna szó.

Ez azon indok, mely e tárgybani minden aggodalmamat ellensúlyozza, s melyből kiindulva kötelességemnek tartom e törvényjavaslatot elfogadni. (Helyeslés.)

A „Pesti Hírnök“-nek.

De azok nem vigasztalnak,
Bús szívemmel árván hagynak;
Árván élek bús szívemmel
Mint a fű, mely a sziklán kel.

Soha szerencsésebb ötlete szerkesztő úrnak nem volt, mint midőn a M. I. 39. számában a „Pesti Hírnök“-öt a zsidók emancipációjáról irt cikkének reproducálása által oly eclatans módon állította pellengérré. Mert miután mai napság már csak igen kevés embernek jut eszébe, drága idejét a P. H. olvasásával vesztegetni, nem árt, ha találkozik hűbőhába valamely olvasottabb lap, mely őt egyik- másik cikke közlése által nagyobb közönség előtt is neveltség s gúny tárgyává teszi. Szegény Hírnök! A mindkét ház által unanimitással elfogadott emancipáció folytán okvetlenül bekövetkező nemzeti calamitástól való borzadály annyira kiforgatta őt sodrából, annyira megzavarta eszét, hogy az aequilibriumot is elvesztette és csaknem deliriumban beszél.

„A divatos eszmék terrorismusa és a népszerűség biztosításaért való vetélkedés nem engedte, hogy e kérdés az alsházban államfőrfiú vitatás alá vétessék.“ És alább így nyilatkozik: „Az emancipációt ugyan nem fogják az országban sehol kilivilágítással üdvözölni, s a nép bizonyosan nem fogadott még karácsonyi ajándékot oly hidegen mint ezt.“ Ha ez áll, akkor szeretnők tudni, mily népszerűséget hajhásztak a divatos eszmék terrorismusa alatt szepegő képviselők? Aut — aut. Vagy elragadták a divatos eszmék népünket is, úgy hogy a képviselők újból leendő megválasztatásuk kedvéért benső meggyőződésük ellenére is megszavazni kénytelenítettek a népszerűvé vált emancipációt, akkor szeretnők tudni, mely részről fenyegetődzik a szörnyű nemzeti calamitás? Vagy pedig a nép undorodik az emancipációtól, akkor a kép-

viselőknél, hogy újból megválasztatásukat biztosítsák, azt egyhangulag el kellett volna vetniök. Erkläre mir Graf Örindur . . . Annyi a Hirnök állításából mindenesetre kitűnik, hogy szabadon sem a képviselők, sem a főrendek nem tanácskoznak és nem határoznak, miután amazokat a divatos eszmék terrorismusa és a népszerűség hajhászata fosztja meg a szabad akarattól, emezek pedig a képviselőház nyomása alatt nyögnek.

Ennélfogva sem az eddig hozott, sem az ezután hozandó törvények nem tekinthetők a szabad akarat, hanem erőszakolás, pressio emanatióinak. Es már most kíváncsiak vagyunk tudni, hogy ezen törvényeknek sanctiója minek lesz tulajdonítható. Egyébiránt mindkét ház azzal vigasztalhatja magát, hogy a szörnyű bajban a civilizált világ valamennyi parlamentjeivel osztozik; és jaj azon nemzetnek, melynek képviselői nem a korszellelem (alias: divatos eszmék) szózatától engedik magokat a törvények alkotásában vezéreltetni.

Véleményünk szerint, hogy a Hirnök által annyira perhorrescált divatos eszmék terrorismusa alul szabadulhasunk, nincs más mód, mint a hires csengeri ölmos botok és más privilegiált fütőkösök capacitálása folytán megválasztott követekből alakult pozsonyi diaeták, és a Tek. Karok és Rendek számára többnyire hasonló módon készült utasítások aranykorára ismét visszatérni. A privilegiált osztály által választott csekély számú aлегatusoktól kevesbé lehetne a hazát féltetni. Ezek more patrio dictióznának az eljök talált kir. propositiók fölött, az általok nem unanimitással, hanem csak szerény majoritással elfogadottaknak $\frac{1}{10}$ -ed részét a nem ily pressio alatt álló főméltóságú mágnások vetnék el, a 10-dik tizedrészt pedig a bécsi sic volo sic jubeo-féle absolut kormány utasítaná vissza, és a diaeta fölosztatása után megyéikbe visszatérő követek jelentéseikben azt mondanák küldőiknek: Nesze semmi, fogd meg jól.

Ugy-e bár Hirnök bácsi, ez volna ám az igazi Eldorado!

A Hirnök apodictice állítja „hogy a zsidók sehol sem képesek hontársaikkal együtt meghalni és elveszni (nego), mert minden nemzetet kívül állanak“ (concedo) azaz: Magyarországon állottak.

Ugyan ne csintalankodjék! — Roszúl illik oly embernek, kinek már rég benőtt a feje lágya, naivságot affectálni. Hát csakugyan elfeledte volna már a Hirnök, hogy míg az ő általa hirdetett penészes tanoknak nem egy recipiált, emancipált és privilegiált hőse csupán principumból lőtávolságon kívül procul negotiis leste a 48—49-ki véres dráma fejlődését és eldőlését, hogy aztán — miután saját kedves én-jét, csupán meggyőződésből, semmikép sem exponálta — a tények logicájához hiven a fait accomplit nemes resignációval elfogadhassa; azalatt a sem nem recipiált, annál kevésbé privilegiált „minden nemzetet kívül állt“ lelkes zsidó hon-talan honvédek ezreinek sziveszakadt meg a hon-ért.

Feszítse meg csak kissé emlékező tehetségét Hirnök bácsi!

Hogy tehát a zsidó a nemzettel együtt meghalni képes, erről meggyőződhetett a Hirnök már akkor is, mikor még „a nemzetet kívül állott“; de hogy most már, mint a nemzetet belül álló, élni is fog tudni a hazáért, erről a Hirnöknek sokkal előbb lesz alkalma meggyőződni, mint magára is kívánná.

Tessék elhinni, kedves Hirnök bácsi, hogy már eddig is, a midőn a zsidónak a hazáért csupán terhekben részesülnie és érte meghalnia volt szabad, nem csekély része a hitfelekezetnek nem csak decimálta halhatatlan koszorús költőnk eme szavait: Áldjon vagy verjen sors keze: Itt élne halnod kell — hanem e szerint cselekedett is.

Egyébiránt tudjuk, hogy a Hirnöknek nem is annyira a miveltség alacsony fokán álló, testileg lelkileg elsatnyult, mint inkább a kor színvonalára vergődött tösgyökeres magyar zsidó zavarja meg jó kedvét. De ki tehet róla, hogy azok az

átkozott divatos eszmék a terrorizálásban valláskülömbiséget nem ismernek. Ne aggódjék a Hirnök. A magyar nemzet nem fog elveszni, legalább az emancipatio miatt nem.

A magyar nemzet örök életre van hivatva. Egy nemzet csak öngyilkolás által, egyetlenlenség, belviszály és a korszellemmel (értsd: divatos eszmék) való megátalkodott dacolás következtében veszhet el. És a magyarok Istene soha sem engedendű, hogy a Hirnök a nemzet és képviselőinek a divatos eszmék elfogadásában unanimitása miatt mérgében meg ne pukkadjon.

A honosítási törvény miatt nyugton alhatik a H. A honatyák, bizonyosan el nem mulasztandják, arról is gondoskodni, hogy minden jött-ment sehonái, legyen bár zsidó vagy keresztyén, könnyeden be ne tolakodhassék és azonnal az alkotmány áldásaiban ne részesülhessen.

„Szerénységet“ ajánl nekünk a H. Risum teneatis.

Cape te per nasum! Ő szerénységet pr edikál, és ugyanekkor nem csak elégszerénytelen, hanem vakmerő is, a képviselők házáat, mely férfias méltóságtejes magatartásával Európa becsülését vivta ki magának, aljas gyanúsítások s rágalomokkal illetni.

De az alsóház nem is dictiózott az emancipatio fölött! Horribile dictu! Adjon halát Istennek a H., hogy nem történt. Mert ha már a mágnások nehány tagjától, még olyantól is, kitől legkevesbé várta volna, oly divatos eszméket kellett hallania, mekkora gombócokat kellett volna lefojtania, ha az alsóháznak europaszerte ismert tekintélyei szólaltak volna meg? Csak az eshetőség pusztá meggondolásától is borsódzik az ember háta . . .

De hisz eleget buslakodtunk mi már, míg a H. csak nevette a mi bajainkat; ideje már egyszer, hogy szerepeket cseréljünk.

Szegény Hirnök!

„Hogy a magyar az idegenekkel Arpád óta mindig jól megfér“, annyira elismert dolog, hogy még azok is, kik részint konok malitiából, részint avatatlanságból a magyart fül nem hallott szem nem látott ráfogásokkal illetik, bevallani kénytelenek, miszerint nálánál vendégszeretőbb nép e világon nem létezik. Csak hogy a jó H. e szép erény főlemlítésével is kimutatja foga fehéret, a midőn a magyarhoni zsidókat erőnek erejével czókostól mókostól az idegenek lajstromába szeretné sorozni, holott tudvalévő dolog, hogy közölök igen számosan, ha tán nem is vihetik föl származásfájokat egész odáig mint ő, daczára annak, hogy mindazt, mi nélkül a legpazarabb fénytől környezett jobb érzésű ember is arany kalitkába zárt madarhoz hasonlítható, keserves szívvel nélkülözni kénytelenítették — szentebb áhitattal ragaszkodtak és ragaszkodnak-e földgörgöngyéhez, mint sok más, kinek összes érdeme csupán születésében fekszik, és melynél fogva a hon anyagi és szellemi drága kincseit egyaránt bő mértékben élvezte mindig.

Ha nem irtóznék a Hirnök egy zsidó iskola profán a thmosphaerájának nyomásától, könnyen meggyőződhetnék, hogy ott csak magyarul beszélő s őrző honpolgárok s honpolgárnók neveltetnek, és neveltettek akkor is, mikor a magyarság nem csak hogy nem tekintettett divatos eszmének, hanem az akkori hatalmasaktól csaknem crimen laesae majestatis gyanánt vétetett.

Ily fajt csakis a türelmetlen vakhit vastag hályogán át nézheti valaki még „az emancipatio daczára is annyira idegennek, hogy az onerkölcsi önző korlátok miatt, melyekkel magát a keresztyén és pogány társadalomtól elszigeteli, a nemzetel soha össze nem olvadhat.

Nyugtassa meg magát a Hirnök.

A jelen teljes politikai emancipatio sem a népben itt-ott jelentkező idegenség és ressensus, sem a zsidók magatartása miatt oly komoly surlódásokra okot szolgáltatni nem fog, hogy a „nemzet megszorító törvények hozatalára visszatérni“

kénytelenéttessék. Ily állapotot csak izgatások idézhetnének elő. És ez nem valószínű. Az országgyűlési pártok e tárgyban tökéletesen egyetértenek.

„A külföldi radicalis lapok hozsannáznak, honi lapjaink affectálva ujjongnak“ a H. szava pedig ma már vox in desertis. Az ő számára ezen, a radicalismus atmosphaerájának nyomása alatt álló hazában többé babérok nem teremnek.

Arrébb egy kicsit, kelet felé, a Bratiánók boldog hónapban, ott tüsse föl sátorát a H. Ott mig bátran falhatni zsidókat, mert odáig még nem hatottak a divatos eszmék. Ott még szabad a vásár!

A Hirnöknek sehogy sem akar az agyába férti, hogy miután a 48-ki pesti parlament az akkori általános izgatottság közepett is elég ovatos volt az emancipatiót ki nem mondani, a forradalmi atmosphaera nyomása alatt nem álló mostani országgyűlés marokkal szórja.

Ez már csakugyan non plus ultrája a naivságnak.

Ugyan ne tettesse magát a Hirnök! Hát mi fejtük meg neki e talányt? Non quouique, mais puisque.

Akkor a camarillának érdekében állott, a nemzetnek minél több galibát okozni, és a zsidók elleni cravallok csakis oly czélből idéztettek elő mesterségesen, hogy egygyel több baj legyen. Akkor csakugyan némileg igaza lehetett K—thnak, ha azt mondta, hogy az emancipatio által mérszárszékre vinnék a zsidókat.

De most! . . .

Ugyan legyen esze!

Záradékol pedig még az iránt is teljesen megnyugtathatjuk a haza jövőjén annyira aggódo Hirnököt, hogy ha csakugyan az volna a sors könyvében följegyezve, hogy Magyarországon a reactio hydrája fejét még egyszer fölemelni megkísérse, az immár választási képességgel fölruházott szabadság szerető magyarhoni zsidókat egyfőly azon táborban találndja, mely a divatos eszméket irta lobogójára; külmegetamadás esetére pedig, valamint eddig, ugy ezután sem fog rajta senki a hon védelmében tul tenni.

Rózsási József.

TÁRCZA.

Agadai szemelvények.

IV.

Egy ideál isteni tisztelet.

Genesis rabbah 69. fejezet vége.

אמר ר' שמעון בן יוחאי אין בית המקדש של מעלן
גבוה מבה"מ של מטה אלא י"ח מיל.

R. Simeon b. Jochai így szól: Igen csekély*) távolságra vagyon a földön épített templom az égi sphaerákban emelt szentélytől.

Minden reform után sóvárog! „ujjá alakítani és javítani“ ez volt jelszava a legközelebb lefolyt évtizedeknek, és mi most egész kényelemmel és megelégedettséggel élvezzük ama életadó gyümölcsöket, melyek a reform fáján teremtek. Vérbe áztatott kard élével és verejtékfedte homlokok aggályteljes redőzetével jelöltetett ki az ut, melyen a reformtörékvések haladtak: de a vért és a verejtéket áldásthozó béke és megelégedettségszülte megnyugvás váltotta fel.

A zsidóságon belül végbement reformok harctereinek legkiválóbbika a „templom“ vala; itt részint józanon működő és talpraesett gondolkodás által vezérelt ujtók javítottak, a régi formáság bilincsei alól kiszabadították a szellemet, és a külsőségek hiú uralma alól kimentették a békókba vert értelmet; — de másrészt mintegy „Carlstadt“-féle garázdálkodással rontottak le némelyek minden régít, épen azért, mivel ama kor emléke, melyből eredetét vette, eszükbe juttatta annak irtózatot homályát, egyiptomi setétségét, és nem az életrealóság mérlegén kutatták, vajjon ez vagy amaz szokás birja-e egyensúlyozni a józan ész követelményeit, hanem elég tévesen elavultnak nevezték azt, mi ősz hajjal dicsekedhetik; ez utóbbi neme az ujtásnak „dühöngésnek“ nevezhető jogosan**). De ne higyük, hogy e sanguinismus csakhamar léelte magát. Mintegy „ewiger Jude“ folytatja körutazását a világon keresztül ezen örökké való dühöngés, zászlajára e mondatot irván: „Le a régi épületekkel, ha még oly csinosak és biztos alapuak is“.

*) Szövegünk szerint: 18 mérföldnyire. Ugy vélem, joggal fordítám „igen csekély távolságra“ ha a 18-as számot arányba helyezzük ama vég nélkülséggel, mely a szóban forgó két statio között létezik.

**) Ezen vád nem csak az „ultraradicálok“ illeti, hanem az egyháztörténetben újabb idő óta felmerült „Magyar Zsidó“-istákat is, kik minden ujtást incompetensnek tartanak, épen azért mivel egy szegedi Löw főrabbi, és nem ujhelyi névrokon antipodjának impulsusából eredt.

De hát — kérdezheti valaki, milyenek legyenek reformjaink, nevezetesen templomainkon belül, ha egy részről ujtás, másrésztől conservatió legyen irányadója javításainknak? Mi legyen — folytatja kérdező — alapeszméje a templomban végbevitt szertartásnak? És ha valóban az olvasó közönség egynémelyikének kételyét tolmácsoltam eme kérdésekkel: úgy tessék velem együtt behatolni vezérmondásunk mélyébe és onnét kiindulva feleletet adni.

A zsidó hitágazattan symbolicus része, (melyet leginkább vezérmondatunk bölese Rabbi Simeon b. J. képvisel alkotólag) az égi sphaerákban egy isteni tiszteletet képzel, hol az angyalok viszik a papi hivatalokat, dicséretekben magasztalják Urukot, és felváltva végezik a templomi szolgálatokat (természetesen ezen symbolicus felfogások észszertően értelmezendők, és azt kiki fogja tenni, midőn naponkinti reggeli imáját, az ugynevezett צורנו תפלה-t végzi.)

Ezen elvont szellemek, ha Uruk imadásának magasztos szertartásával vannak elfoglalva, természetesen nem lehetnek alávetve a szenvedélyek pillanatnyi fellobbanásának, melyet a mesterséges módon előidézett ájtatosság van hivatra féken tartani, nem szorulnak a zenezónak szívet megindító harmoniájára, sem a szónoknak lelket megható szópi-peréjére; — őket a szellem hatja át, melynek utjai nem mesterséges módon készülvők, és melynek húrjait nem külbefolyás pendíti meg, hanem mely önmagában találja ama kiindulási pontokat, melyekből indulva a vallási meggyőződés tör utat az értelmiség fényfokáig.

De tisztán az értelem nem léphet fel mint tényező isteni tiszteletünk alkalmával. Midőn vallásról vagy vallási szertartásokról vagyon szó, melyek feladata szabályozni az ember erkölcsi életét, mindenekelőtt embereket és nem tisztá szellemeket kell képzelni mint közönséget. A vallás szellemi hangon szól emberi, azaz vér és húsból álló, szivekhez, szenvedélyekkel és vágyakkal ellátott lényekhez, melyektől csak úgy lehetne megtagadni az anyagiság követelményeit, ha az, ki a vallás kútfeje és egyszersmind a természet alkotója, a természetet, ez anyagisági complexumot, áthelyezné a tisztá sphaerákba és ott angyalok számára alkotna törvényeket. Adjuk tehát meg az isteni tiszteletben az értelemnek mi az értelem, de az értelemnek is, mi az értelemé, ne tegyük túlnyomóvá a pillanatnyi ájtatosságot előidéző formáságokat, mert századunk az értelem százada; hassunk a szellemre, nyissuk meg utjait az értelemnek, mert csakis ez tisztelheti az Urat méltó módon, mivel kútfeje ott vagyon az elvont szellemi világban és hogy bölcseink egy

másik képdús mondatát használjam „az isteni trónus lába alól vététt”.

Világosság fénysugarakat tételez fel, szellemi világosság hasonló módon értelmet, mely áthatja a setéségfedte kopár sivatagokat; elfeledtetni velünk szenvedélyeinket és csakis a tiszta értelem ösvényeire vezet.

A talmud idejében a templomok és iskolák egy és ugyanazon helyiségen voltak, mintegy intésül arra nézve, hogy a templom nem egyéb, mint az értelem, melynek nevelője az iskola, kifejezésének helye. — Véleményem szerint ezen aranyigazságot fejezi ki midrásunk, melyet most ekkép kell felfognunk: „Isteni tiszteletünk alkalmával az „értelem“ működik mint főtényező, az érzelmet ki nem zárhatjuk mert emberek vagyunk, tehát csak kis szerepet juttassunk neki.”

Itt általános eszméket adtunk elő, a célz valóításának eszközei nem „Agadai szemelvények“ tárgyát képezik; fontos szolgálatot tenne azon szakavatott férfiu a zsidó cultusreform fejlődésének, ki ezen fölülte lényeges themát egy vezércikkben fejtené ki.

Goldziher Ignác.

Levelek.

N. Károly, 1867. évi december 24.

Szerettem volna élőszoval elmondani mindazokat, a mik városunkban néhány nap óta történnek, azonban ezeknek hírülésére gyenge tollamat hiába is fásasztanám. A tetszhalottságból, melybe soha üdvet nem hozható tétlenségünk helyezett, egyszerre annyi szép reménnyel biztató életbe lépni, ennek megörökítésére költői képességgel és lelkesültséggel kellene birnom.

Azonban Ön — reményem — méltányolni fogja jó szándékomat, és szívesen enged tért, hogy tudassam az eseményt.

F. hó 22-én 9 fiatal ember barátságos értekezletre gyűlt össze, hol egy táncmulatság rendezése hozottt szóba, mi azután másnap, midőn bizottmány alakult, — melynek elnöke Dr. Stern Adolf, jegyzője pedig esekélységem lett — határozottá vált.

Hogy miféle iránya és célja leszen a bálnak, s hogy miért nevezem azt eseménynek, mutassa az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat.

„Elnök a bált demokratikus szellemben véli megtartandónak, hogy omoljanak össze valahára nálunk a kasztok közötti kemény falak, mert az embernek, hogy rendeltetésének megfelelően, nincs más egyéb érdemre szüksége, mint az, hogy ember. E nézethez mindnyájan csatlakoznak.”

Ismét más helyen.

„A bál tiszta jövedelme a helybeli iskolákba járó — valláskülömbőség nélkül — szegény tanulók gyamolítására fordítassék. Ha azonban az előértekezleten egybegyűlt volt tagok által javaslatba hozott „tanulók segélyező egylete“ — melynek létrejöttén fáradoznak — életbe lép, akkor ezen jövedelem a leendő egylet alappenze gyanánt tekintessék.”

A bál eredményéről, valamint a majdan alakuló egyletéről annak idején szólandok.

Neumann József

— Gróf Andrássy Gyula miniszterelnök ur a képviselőház december 28-án tartott ülésében a házat arról értesítette, hogy ő Felsőge a zsidók egyenjogóságára vonatkozó törvényt szentesítette, s fölkérte a ház elnökét, hogy ezt a házban kihirdetni méltóztassék.

Vegyes hírek.

— Midőn a „Magyar Izraelita“ szerkesztését háromnegyed év előtt ismét magunkra vállaltuk, csak is azon körülmény bátorított fel, hogy e lapnak irányát a magyarhoni zsidóság értelmisége pártolandja. Nem csatlakoztunk: legkitünőbb és legérdemesb hit-rokonaink gyamolították minden legcsekélyebb anyagi érdek nélkül törekvésünket. Fogadják legforóbb hálánkat: hathatós közreműködésük min-

ket küzdelemre serkentett, melynek eredménye — hála az ég urának — megfelelt óhajításunknak. A lefolyt év a magyarhoni zsidók történetében a legnevezetesebb lapot képezendi, mert elértük végtére azt, a mit évek óta epedve vártunk. Most tehát a fáradhatlan munkálkodás más térerre hiv bennünket: visszás belkérdések várják a szerencsés megoldást. Minden tartózkodás nélkül mondjuk, hogy e téren is reméljük a legkedvezőbb eredményt, ha saját hitsorsosaink egy része nem fog szántsándékosan visszavonást előidézni. Lapunknak szent feladata lesz megtámadni azoknak merész és oktalan törekvéseit, kik minden áron hitfelekezetünkben külön hitfelekezetet akarnak képezni. Ezen szent feladat közreműködésére, valamint mindenre, mi a zsidók erkölcsi érdekeit előmozdithatja, felhívjuk t. pártfogóinkat: a magyarhoni zsidók értelmiségét.

— Nagyvárad levelezőnk írja: A nagyvárad izraelita község áthatva azon meggyőződéstől, miszerint az egyenjogóság törvényének megalkotása sokkal nagyobb horderejű esemény a mózes vallásu magyarok történetében, mintsem azt közönyösen venni lehessen, jelsbjeinek részvéte mellett Dr. Grósz Lajos-nál f. h. 13-án magányértekezlet tartatott, melynek határozata lön: hét tagu bizottság megválasztása, mely Dr. Polák Herman-nak elnöklete alatt, az említett alkalomból szükségessé váló intézkedéseket megtegye s nevezetesen javaslatot terjesszen elé, a nagy fontosságú eseménynek méltó megünneplésére. A bizottság véleményében abban összpontosult, hogy az egyenjogósítási törvény szentesítésének napja a magyarhoni létező minden izraelita egyházban ünnepp gyanánt megülessék, s egyszersmind a nagyvárad volt honvédek ezeknek hátrahagyottjaik számára ezen czim alatt „a nagyvárad izraelita község honvédalapítvány“ nevezetes öszveg gyűjtessék; e javaslat el is fogadtatott és erről a testvérvközségek értesítettni s a csatlakozásra felhivatni rendeltettek.

Ennyiből s nem többől állanak a nagyvárad Mózes vallásu magyarok mozgalmak és törekvések s valójában bámulatot gerjeszthet egynemely lapnak más irányu észrevétele, melynek nem lehet egyéb célja, mint épen azon korteskedés, melyet megróni akarnak.

A Mózes vallásu magyarok bizonyára csakis azon párthoz fognak állani, mely szeretett hazájoknak állami életét legkiválóbban képes biztosítani s nincs szükségük sem egyik sem másik oldalról való biztatásokra, függetlenek voltak nézeteikben az ezredéves politikai halál idejében s függetlenek lesznek az egyenjogósítást követő örömteljes korszakban is.

— A izr. női egylett január 26-án a zsidó árvák javára álarezos-bált fog rendezni.

— Dr. Kohn Sámuel hitszónok f. h. 5-én délelőtt 11 órák az izr. templomban, Hirsch ó-budai főrabbi pedig f. hó 12-én fog a boldogult főrabbi Meisl Farkas fölött emlékbeszédet tartani.

— Pest városának t. főjegyzője a városi tanács egyik ülésében azon véleményének adott kifejezést, hogy a zsidók autonómiaját sérti, ha ezentul is ft. Krieglér József igazgatója marad a pesti izr. tanadának. Az elnök kijelentette, hogy nem a városnak dolga az igazgatót addigi jogától megfosztani, hanem szükséges, hogy az izr. hitközség előljárosága nyilatkozzék ez ügyben, kijelentvén, hogy maga kívánja igazgatóját megválasztani. Jövő számunkban nézetünk szerint e nem csekély fontosságú ügyben elmondandjuk véleményünket.

— Az ó budai zsinagógában f. h. 11-én d. e. 11 órák az emancipatio alkalmából isteni tisztelet tartatik.

— A jótékonyágáról ismert Barnay Sarolta asszony-ság indítványára, a helybeli izr. női egylet választmánya egyik „Chanuka“ napon a vakok intézetében levő növendékeket megvendégelte.

— Mult lapunkon 39-ik szám helyett tévedésből 38 volt nyomtatva.

— A liptó sz. miklósi olvasó-kör az emancipatio híre lakomát rendezett, mely alkalommal Tencser Pált tiszteleti tagnak választották. A kör elnöke, Stern József ur, e kitüntést táviratilag volt szives jelenteni.

— Hajduska József ur folyó hó 4-én szombaton esti 6 órák az Izraelita Magyar Egyletben felolvasást fog tartani az emberi szellem fejlődéséről. (I. A nyelv eredete és fejlődése.)

Önigazolása Friedmann Albertnek!

A „Magyar Zsidó“ folyóirat 3 számában „Friedmann Albert“ czím alatt egy 1859-ben felsőbb helyre beadott iratom tétetett közzé, ezt megelőzőleg pedig oly életrajz-féle, mely ama roszt szándékkal közölt és értelmezett irat alapján, személyemet, honpolgári érzelmeimet, hitemet, papi állásomat és hivatali köröm jogosultságát is pellengerre állítva, a legméltatlanabb gunynak tesz czéltáblájává, s midőn ezt a legméltatlanabbul országvilág előtt teszi a felebaráti szeretet parancsára fennen hivatkozó, de a leggyanusabb szívű „felebarát“, akkor mint hiteért buzgó zsidó is megfélemedezik arról, hogy egy hazaszerte tisztelt rabbinak nyilvános compromittálásával hite ügyének is a legnagyobb szolgálatot teszi.

Tehát a személyes bántalmazás s méltatlanság érzete, a természetes önvédelem s az ezen ügyvel is összefüggő közígazság iránti kötelesség egyformán hívnak fel arra, hogy becses közlönyében szót emeljek s a félrevezetett elméket kellőképen irányozzam.

Az ellenem indított nemtelen harez sükere azon értelmezéstől függ, melylyel valaki a „M. Zs.“ által közölt 8 év előtti iratomat méltatja. Engedje meg ennél fogva nekem az érdemes közönség, hogy az exegeticus elv szerint saját szavainak legjobb értelmezője magam lehessen.

Tudják hiveim, tudják a velem bármilyen viszonyban állott emberek, tudja egész Erdély s tudják az én ellenségeim is, hogy a „M. Zs.“ által közölt iratom keltezésének idejében lelkibetegségben szenvedtem, nyugodt gondolkodásomat megzavarták hiveim, mélyen hatott ugyanis lelkekre többek közt azon háladatlanság, melylyel egy helybeli főiskola alapítása miatt hiveim részéről találkoztam s erőt vett rajtam azon gondolat, rögeszmévé vált bennem azon képzet, hogy hiveimet, kiket a mivelődés és szellemi előhaladás oly hálátlan ellenségeinek tapasztaltam, egyszersmind az állam és saját ellenségeimnek tekintsem.

A rögeszme felettem tartott uralmának nyomai láthatók magában azon iratban, melyben oly remegő hangon szölok, mintha folytonosan ellenségeim elől kellene menekülnöm; ezt érteti azon zavaros törekvés, melynél fogva a zsidók Mozsési irását, hagyományait s imáikat mint államellenes dolgokat értelmezem, ezt jelzi azon gyakori refrain: „alólirott majd előadja a maga helyén“, „alólirott elősorolandja mindazon okokat“ „alólirott majd bizonyítékokkal fogja megerősíteni ez állításának hitelességét“ „gunyvevekkel illetik ő Felségét, mit alázattal alólirott be fog bizonyítani“ „imádkoznak a zsarnok kormány bukásáért, mit alólirott hasanlólag be fog bizonyítani“ „alólirott e jelentés folyamában dolgokat fog elmondani“ „egyszersmind előadni azon okokat“ „méltóztassák Hercezséged s. a. t. szerföltt titkos uton meglepni, és az elősorolt egyének iratait elkobozni“. Zavartalan elme töprengései-e ezek? józan logika nyilatkozik-e itt, hol alólirott mindent elígér mondani s még sem mondja el azokat? mindenre bizonyítékokat ígér s nem adja azokat elő? a leghivebb barátjait orgyilkosoknak látja. Bizonyára nem mély tekintet kívántatott volna oda, hogy mind ezen irat közlői, mind a „M. Zs.“ szerkesztője abban egy beteges elme nyilatkozásait ismerjék föl s a helyett, hogy kárörvendőleg nyomoru tüntetésre használták fel, támadhatott volna bennük inkább hitrokoni és felebaráti részvétérzelem.

Hogy azon időben lelkibetegségben szenvedtem: azt külső körülmények is bizonyítják. Bizonyíthatják és szükség esetén bizonyítandják is ezt az orvos, kinek felügyelete alatt állottam, továbbá Haynald Lajos akkori erdélyi Püspök, most kalocsai Érsek ő n-méltosága, sőt épen Haynald ő excája oly nemeslelkűleg gondoskodó volt az én állapotom iránt, hogy több ízben irt Lichtenstein Herceget akkori kormányzóknak, javasolván, hogy engem orvosi felügyelet alá

helyeztessen s egészségem javulásáig családomról államilag legyen gondoskodva; később egészségem javulásával személyesen kerestem meg a Hg. ő nméltóságát, kérvén hogy amaz iratot, mint egy beteg lélek kifolyását ne használja fel s kegyeskedjék félre tenni; a kormányzó Hg. már az előtt tette volt azt, miután alkalma volt a dolgot felismerni s biztosított is, hogy azon iratot semmi tekintetben felhasználni nem fogja. Így ismerték állapotomat hiveim is.

Ez lévén a dolog forrása és alapja: önkényt mállik szét azon nemtelen pamphlette, melyet azon irat alapján bosszus elleneim egyéni jellemem s társadalmi állásom megcsonkítása végett összeféreztek. Gunyorrall gyanusítják elleneim hazafiságomat; pedig ha 21 évi hivataloskodásom polgári tényeit, melyek nyilvánosak voltak, s nem csak ama sötétből előhuzott beteges elmébéli szüleményt tekintenek: akkor jó lélekkel nem rágalmazhatnának.

Gunyorrall említik, hogy mint rabbi és szent férfiú jó példával járok istenfől nyájam előtt, — és élvezzelve gyanusítják a szószékeni beszédeimet. — Nyomoru eljárás az, azt a guny aljas fegyverével döfni, mit érdemileg és komolyan megtámadni és letiporni nem lehet! Igen is, én 21 év óta hiveimnek „szelid és jó példával előjáró atyja“ voltam, minden szombaton s ünnépnapon hirdetve a vallástörvények isteni eredetét; nem az én hibám, ha hiveim közt mégis találkoznak Of-ek és Phineez-ek, minők az én életrajzíróim is, kik szelid atyjoknak, a főpap Hélinek áhitatos functioiból esufos gunyt üttek.

Megtámadják „országos főrabbi“ czimemet, s azt állítják „mintha a fentebb irt hivatalt és czimet az absolut kormánytól hitszegő és áruló szolgálatok fejében kaptam volna.“

Itt igen tulmerészek a nagy mondásokban elleneim; vigyázzanak, nehogy azok a nagy rágalom-szavak torkukon forrjanak. Tudják meg alkotmányosdit játszó elleneim, hogy én az országos főrabbitságot nem az absolut kormányoktól, hanem 1846-ban az alkotmányos kormányzékától nyertem; megerősítette ezen hivatalt és czimet a Magyar vallás és közoktatási miniszter b. Eötvös József úr ő excája 1848-ban s mai nap a második felelős magyar kormány részéről is elismeri ugyanazt, ugyanazon miniszter ur ő n. méltóságá.

Elleneim fejtegetik az „országos“ czim jogi oldalát is. Fennen kérdik: hogy vannak-e a szabadelvű Magyarországnak országos főrabbijai? Hol? mióta? E kérdésekre a fennebiekben kellő felelet van adva. A szabadelvű Angolországnak is van országos főrabbi Londonban; községek fejlődésének történelme pedig azt tanúsítja, hogy Erdélyben az első egyedüli anyaközség a károlyfehérvári volt s e községben, mintegy kiváltságos telepen az izraelita már régibb időkben is gyakorolhatta azon társas jogokat, melyekben forma szerint mindnyájunkat a törvény e napokban részesített. Így maradt jogtörténelmi alapon a fehérvári első község rabbiája országos főrabbinak. E hivatalt és állást a szabadelvű Magyarország ép úgy elismeri mint épen az unio után is itt fenálló más „országos“ hivatalokat.

A mi végre ismertetőimnek az „ó és új hitvallás“ közti különbségre való czélezásukat illeti, azon képmutatásra a választ még csak érdemesnek sem tartom, ezt a t. közönség ítéletére bízván.

Már a mondottak után, azon kérdést vagyok bátor kez-kázthatni: ki az igazi felebarát és békés honpolgár? én-e, ki nem magam okozta lelkibetegségben amaz ábránd és rögeszmesztülte iratot megírtam; Lichtenstein Hg. kormányzó-e, ki azt valójában lelki betegség kifolyásának tekintvén, minden eredményezés nélkül félredobta, vagy pedig azok, kik a kérdéses iratot, melyből az író lelkibetegsége mindenki előtt szembetűnik, minden kimélet és tekintet nélkül a nagy dobra ütötték? ki a szeretetnek és igazságnak barátja? én-e, kinck 21 éves nyilvános működése Fehérvárt és Kolozvárt, úgy mint hazaszerte nem izraelita közönség által is ismert szonok-

latai folytán egy nyílt könyvvé tették életemet a hazai értelmiség előtt, vagy pedig azok, kiket magánérdek és személyes boszu ösztönöz arra, hogy engemet a nyilvánosság előtt erkölcsileg eltörpítsenek s az igazság tényei előtt szemeiket behunyva, bennem csak kigunyolandót lássanak? ki a szeretet és igazság barátja? én-e ki szerencsétlen állapotom szülte amaz iratnak sikerét és hatását — a mi legkevesebb sem volt — később magam személyesen is jóvá kívántam ten-

ni s a sötétszellem szülte iratot az örök sötétségnek átadatni; vagy azok, kik onnan azt mint a józan ítélet (?) művét a nyilvánosság napvilágára hurczolták ki? én-e, kit annyira megtámadtak és compromittálni iparkodtak, vagy azon „igazhittu izraeliták“, kik névtelentül adák a „Magyar Zsidó“ idézett számába nemtelen képmutatásuknak ritka próbáját? Ítélj meg a t. részrehajlatlan közönség.

Friedmann Albert, Erdélyi országos főrabbi.

HIRDETÉSEK.

Pályázati hirdetés.

A s.-a.-ujhelyi izr. fő-elemi minta-tanodánál egy 525 frtnyi évi fizetéssel és 90 frtnyi ideiglenesen engedélyezett szálláspénzzel ellátott osztálytanítói állomás üresedésbe jövén, annak betöltésére pályázat hirdettetik.

A folyamodók a nagymélt. vallás és közoktatási kir. miniszteriumhoz czimzett kérvényeiket, melyekben életkoruk, vallásuk, állapotuk, végzett tanulmányaik, a tanítói pályán eddig tett szolgálataik, jártaságuk a magyar, német és héber nyelvben, s a főelemi tanítói vizsgának jó sikerrel történt letétele, nemkülönben erkölcsi és politikai magaviselete hiteles okmányokkal igazolandók — ha szolgálatban vannak illető előljárásaik utján minősítvényi táblázattal ellátva 1867-ik évi január 15-ig a kassai tanker. kir. főigazgatóságához beadni tartoznak.

Kelt Kassán, 1867-dik évi december hó 20-án.

A tanker. kir. főigazgatóságtól.

Taubheit ist heilbar.

Länger als 30 Jahre litt ich an zunehmender Taubheit, und consultirte während dieser Zeit zur Abhülfe dieses Leidens die berühmtesten Aerzte vergeblich. Endlich erlangte ich, durch ein Verfahren, welches ich einem alten, viel und weitgereisten See-kapitain verdanke, mein volles Gehör wieder, und habe jetzt, nachdem ich vielen Leidenden dieses Verfahren mitgetheilt, die grosse Genugthuung, unzählige Dankschreiben von Solchen zu empfangen, denen es ebenfalls Hülfe gebracht hat.

Demzufolge bin ich auch ferner bereit, jedem Leidenden dieses so vorzügliche Heilverfahren gegen frankirte Einsendung von 5 fl. ö. W. mitzutheilen.

Louis Oelsner in Berlin

Neue Schönhauser-Str. 12, 1 Trp.

Legnagyobb butorraktár a birodalomban.

A pest-budai

BÚTOR-KÉZMŰZETI

részvény-társulat

a t. cz. közönségnek ezennel közhírré adja, hogy termeit mindennemű butor és beszerkezeti tárgyakkal, **Nádor-utoza 9. sz. a., 1. emeleten** felnyitotta, hol mind nagyban mind kicsinyben az eladás eszközöltetik.

Pesten, 1867. január havában.

Az igazgatóság.